

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут БіЕМ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Рубаненко Катерина Ігорівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«ПЕРСПЕКТИВИ АКТИВІЗАЦІЇ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»
Спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

Студента (ки) 4 курсу
(номер курсу)
групи МЕ-81а
(шифр групи)

_____

(підпис)

Рубаненко К.І.
(ініціали, прізвище)

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Керівник професор, д.е.н.
(посада, науковий ступінь)

_____

(підпис)

Л. М. Таранюк
(ініціали, прізвище)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут БіЕМ
Кафедра міжнародних економічних відносин

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
(спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»)
Студенту 4 курсу, групи МЕ81-а

Рубаненко Катерина Ігорівна

1. Тема роботи: Перспективи активізації співробітництва України та Європейського Союзу
затверджена наказом по університету від «05» травня 2022 року №0317- VI
2. Термін подання студентом закінченої роботи «26» травня 2022 року.
3. Мета кваліфікаційної роботи: узагальнення сучасного стану та пошук перспектив активізації співробітництва України та ЄС
4. Об'єкт дослідження: торгово-економічне співробітництво України та ЄС.
5. Предмет дослідження: перспективи активізації співробітництва України та ЄС.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах наукова література, нормативні акти, статистична та аналітична інформація.
7. Орієнтовний план кваліфікаційної бакалаврської роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.
Розділ 1 Теоритичні основи співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями. Термін подання 14.04.2022

У розділі 1 Поняття та значення співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями. Види та форми співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями.

(зміст конкретних завдань до розділу, які повинен виконати студент)

Розділ 2 Аналіз стану та трендів співробітництва України та ЄС. Термін подання 12.05.2022

У розділі 2 Стан торговельного співробітництва України та ЄС. Окремі аспекти інвестиційного та гуманітарного співробітництва України та ЄС.

(зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент)

Розділ 3 Вектори розвитку та активізації співробітництва України та ЄС.
Термін подання 25.05.2022

У розділі 3 Головні перешкоди для активізації співробітництва України та ЄС.
 Пропозиції стосовно поглиблення співробітництва України та ЄС.

(зміст конкретних завдань до розділу, які повинен виконати студент)

8. Консультації щодо роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Таранюк Л.М., професор кафедри міжнародних економічних відносин	28.03.2022	14.04.2022
2	Таранюк Л.М., професор кафедри міжнародних економічних відносин	15.04.2022	12.05. 2022
3	Таранюк Л.М., професор кафедри міжнародних економічних відносин	13.05.2022	25.05.2022

9. Дата видачі завдання: «28» 03 2022року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ ДЕРЖАВАМИ ТА ІНТЕГРАЦІЙНИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ	7
1.1.Поняття та значення співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями.....	7
1.2.Види та форми співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями.....	11
2. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТРЕНДІВ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС....	15
2.1.Стан торговельного співробітництва України та ЄС.....	15
2.2.Окремі аспекти інвестиційного та гуманітарного співробітництва України та ЄС.....	23
3.ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ТА АКТИВІЗАЦІЇ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС.....	27
3.1.Головні перешкоди для активізації співробітництва України та ЄС.....	27
3.2.Пропозиції стосовно поглиблення співробітництва України та ЄС.....	29
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ДЖЕРЕЛ.....	33
ДОДАТКИ.....	37

ВСТУП

Розвиток економіки базується на трендах до інтеграції України в європейське співтовариство. В Конституції України заявлені стратегічні цілі вступу до ЄС, а угода про торговельну асоціацію дозволила поглибити вектори торговельного та інвестиційного співробітництва. Сучасний стан торговельного та іншого економічного співробітництва України та ЄС не є оптимальним, тому актуальним є розгляд питання перспектив активізації співробітництва України та ЄС.

Питання перспектив активізації співробітництва України та ЄС розглядали Б. І. Андрусишин, О. В. Бучма, О. В. Бабінська, В. Береза, З. Бойко, Н. Горожанкіна, В. Безуглий, Н. І. Гончаренко, А. Гороть, І. А. Дубовіч, З. Я. Сенета, А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Н.О. Іксарова, О. Ю. Кронда, І. В. Максименко, А. С. Мовсесян та інші. Проте додаткового аналізу та розвитку потребують наукові питання перспектив активізації співробітництва України та ЄС в післявоєнний період.

Метою роботи є узагальнення сучасного стану та пошук перспектив активізації співробітництва України та ЄС.

Завданнями наукового дослідження є:

- узагальнити поняття та значення співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями;
- дослідити види та форми співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями;
- розглянути стан торговельного співробітництва України та ЄС;
- виявити окремі аспекти інвестиційного та гуманітарного співробітництва України та ЄС;
- навести головні перешкоди для активізації співробітництва України та ЄС;

- визначити пропозиції стосовно поглиблення співробітництва України та ЄС.

Об'єктом дослідження є торгово-економічне співробітництво України та ЄС.

Предметом дослідження є перспективи активізації співробітництва України та ЄС.

Методологічною базою аналізу перспектив активізації співробітництва України та ЄС є загальні та спеціальні наукові методи, зокрема, аналізу, синтезу, групування, індукції, дедукції, узагальнення, історичного розвитку, статистичного аналізу, прогнозування та інші.

При розгляді особливостей та перспектив активізації співробітництва України та ЄС була використана наукова література, нормативні акти, статистична та аналітична інформація.

Практична цінність роботи полягає в можливості використання висновків та пропозицій автора для розвитку аспектів активізації співробітництва України та ЄС.

Структурно робота включає вступ, три розділи, висновки і пропозиції, перелік джерел літератури, додатки, перший розділ роботи присвячено теоретичним основам співробітництва держав та інтеграційних об'єднань; в другому розділі проведено аналіз сучасного стану та векторів співробітництва України та ЄС, зокрема, в торговельно-економічному та інвестиційному напрямках, третій розділ автором присвячено розгляду питань проблематики та перспектив активізації співробітництва України та ЄС.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ ДЕРЖАВАМИ ТА ІНТЕГРАЦІЙНИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ

1.1. Поняття та значення співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями

Розвиток економічних процесів в останні десятиліття базується на поглибленні співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями. Саме за рахунок співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями вдалося досягти стимулювання зростання торгівлі та світового промислового виробництва, а також інвестиційної, технологічної та наукової трансформації, тому актуальним є розгляд поняття та значення співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями.

Співробітництво між державами та інтеграційними об'єднаннями є одним із способів досягнення країнами національних інтересів — лише у поєднанні з іншими. Це розширює національні ринки в регіоні. Як і глобалізацію, його можна розглядати як альтернативу міжнародній інтегрованості або тому, як людина ставиться до решти світу. Але на відміну від глобалізації, співробітництво між державами та інтеграційними об'єднаннями є географічним, а в деяких випадках і політичною. Інституційно воно сильніше, ніж глобалізація, оскільки як правило, воно є більш конкретним та інтенсивним [5].

Розширення ринків та джерел введення за межі національних кордонів є одним із найвагоміших аргументів для інтеграції. З розширеним ринком товарів і послуг, як для виробництва, так і для витрат, можна очікувати більш високого економічного зростання та покращення добробуту. Інтеграція сприяє більш ефективному розподілу ресурсів у регіоні (або в усьому світі) відповідно до принципу порівняльних переваг. Якщо в результаті зростання продуктивності буде посилено, регіональна інтеграція може прискорити економічне зростання

та збільшити зайнятість. Але важливо усвідомлювати, що інтеграція не може приносити однакові переваги для всіх.

У сфері торгівлі, фінансів чи інфраструктури інтеграція приносить більше переваг, ніж іншим. І коли виміряти наслідки в більш широкому сенсі, виходячи за межі первісної мети інтеграції, деякі країни можуть навіть програти. Отже, те, як розподіляються переваги регіональної інтеграції, має велике значення [8].

Більшість досліджень з використанням європейського досвіду вказують на те, що регіональна інтеграція збігається зі значним зменшенням нерівності доходів між країнами. Хоча економічні фактори є важливими, саме політична інтеграція, здається, є рушійною силою конвергенції. Інституційні сили переважають ринкові сили у зближенні національних економік. Економічні аргументи показують, що більш вільна торгівля та мобільність факторів від інтеграції дозволяють менш розвиненим членам розвиватися швидше, ніж більш розвинутим.

Вирівнювання ціни факторів додатково підтримує гіпотезу конвергенції. У моделі двох країн, багатих на ресурси/бідних ресурсами, зниження тарифів негативно впливає на реальну заробітну плату в багатій на ресурси країні (більшість прибутків припадає на ренту на ресурси), тоді як країна з бідними ресурсами отримує вигоду через умови торгівлі. Це також підтверджує гіпотезу конвергенції [4, 9].

Проте інституціоналістичне економічне пояснення робить більший акцент на формальній структурі та ролі суб'єктів, які відіграють в інтеграційних ініціативах. Це говорить про те, що, оскільки економічні суб'єкти дотримуються загальних правил у більш інтегрованій системі, а ринки збільшуються в розмірі та складності, ймовірно, призведе до конвергенції. Він також підкреслює важливість політично встановлених інституцій. Таким чином, для аналізу конвергенції політичні відносини важливіші за регіональні ринки чи процес економічного розвитку. Зближення може відбуватися

внаслідок поширення спільної політики розвитку та поширення загальних правил та ринкових правил [7, 11].

Інтуїтивно, більший розподіл ризиків через інтеграцію має сенс. Але багато емпіричних досліджень показують, що ступінь розподілу ризику після інтеграції був обмеженим. Вплив фінансової інтеграції на економічне зростання було добре задокументовано — більше, ніж вплив інтеграції на міжнародне розподіл ризиків. Теоретично, темпи зростання споживання в країнах, що інтегруються, будуть незалежними від окремих змінних у міру зростання фінансової інтеграції. Ключовим фактором є більша страхівка. Якщо міжрегіональні або міжнародні ринки капіталу добре інтегровані, країни можуть застрахуватися від особливих потрясінь. Фізичні особи будуть більше інвестувати в активи з високим ризиком і високою прибутковістю, якщо ризик можна розділити або диверсифікувати [1].

Хоча регіональна інтеграція та колективна регіональна політика мають переваги, вони не обов'язково перевершують односторонню національну політику. Східноазіатське диво 1980-х і початку 1990-х рр. є свідченням цінності односторонньої лібералізації. Сказати, що без інтеграції щось погане неминуче станеться, неправильно. Стверджувати, що ініціатива регіональної інтеграції чи регіональний порядок денний є єдиним способом для цілого регіону отримати вигоди, однаково надумано. Навіть без ризиків інтеграції, про які йшлося раніше, це неправильний спосіб мислення. Країни зобов'язуються дотримуватись регіонального порядку денного, оскільки це приносить користь нації, надає нові можливості та дозволяє ефективніше розподіляти власні ресурси. Якщо вони не побачать цього і вирішать не брати участі, це не призведе до катастрофи. Це дуже відрізняється від глобальних надбань, таких як вирішення проблеми зміни клімату [21, [24].

Кожна країна має право захищати свої власні регуляторні механізми та установи. З огляду на регіональну інтеграцію важливо забезпечити простір для національної або внутрішньої політики для підтримки цілісності внутрішніх інституцій. Простір внутрішньої політики може бути корисним для

регіональної економіки, якщо одностороння політика та національні обговорення ґрунтуються на фактах і доказах для покращення добробуту. Порядок денний співпраці для регіональної інтеграції може зосередитися на нормалізації, моніторингу виконання регіональних зобов'язань та мінімізації негативних наслідків. Такий підхід може також покращити якість національних обговорень, роблячи їх більш ефективними у покращенні добробуту. Прикладом є транскордонні володіння фінансовими активами. Транскордонні потоки капіталу в Азії, особливо на ринках облігацій, залишаються відносно невеликими. Але окремі ринки значно зросли, забезпечивши необхідні інвестиційні альтернативи та шляхи залучення довгострокових коштів. Що ще важливіше, це може уникнути потенційних невідповідностей зрілості. А оскільки ринок, що розвивається, відбувається в місцевій валюті, він також дозволить уникнути валютних невідповідностей — проблеми «подвійної невідповідності», яка зіграла центральну роль у створенні азійської фінансової кризи 1997/98 років. І це значною мірою походить від внутрішньої національної політики. Хоча потужний ринок фіксованого доходу в окремих економіках покращує добробут, він також допомагає регіональним ринкам облігацій та регіональній економіці [31].

Розгляд поняття та значення співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями вказує, що економічне співробітництво можна трактувати як особливу форму сучасних міжнародних економічних відносин, що охоплює поглиблення економічних відносин між державами на національному та наднаціональному рівнях, дозволяє активізувати торгівлю, обмін технологіями та інноваціями, інвестиційні процеси, гуманітарні обміни. В глобальному вимірі саме співробітництво між державами та інтеграційними об'єднаннями є основою для глобалізації економічних процесів та дозволяє подолати обмеженість ресурсів та локальні економічні кризи.

1.2. Види та форми співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями

Розгляд поняття та значення співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями вказує на потребу аналізу видів та форм такого співробітництва. Співпраця між державами формується, коли уряди різних націй погоджуються працювати разом для досягнення спільної мети.

Види співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями:

- стратегічне;
- тактичне;
- оперативне.

Форми співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями:

- торгівля;
- інвестиції;
- обмін технологіями;
- гуманітарний обмін;
- освітній обмін;
- науковий обмін.

Співробітництво між державами стало центром широкого кола досліджень за останнє десятиліття. Нещодавня література з міжнародних відносин про співробітництво схвалила особливий підхід. Він, як правило, зосереджується на систематичному рівні аналізу.

Використовуючи теорію ігор для моделювання відносин як систематичного рівня, вчені розробили щонайменше шість гіпотез про обставини, які сприяють кооперативній поведінці. Новітня література також страждає щонайменше від двох серйозних проблем. Перша проблема випливає з припущень, які використовуються для створення відносно економних гіпотез. Зокрема, викликає проблеми те, як використовується припущення про анархію.

По-друге, і відповідно, література демонструє надзвичайне нехтування внутрішньою політикою.

На відміну від конфлікту, коли сторони прагнуть зменшити переваги протилежної сторони, співпраця передбачає пошук взаємопідкріплюючих переваг, як міцної основи для партнерства з будь-яких важливих для обох сторін питань. У зв'язку з цим важливо зазначити, що співпраця завжди, принаймні, двостороння, при якій сторони намагаються врахувати інтереси іншої сторони та уникнути негативних наслідків для будь-якої зі сторін.

Таким чином, співпраця ґрунтується на співпраці, при якій сторони намагаються досягти оптимального консенсусу, що забезпечує вигоди для сторін співпраці. Міжнародний договір є формою загальних правил і конкретизації зобов'язань держав у рамках співробітництва. Міжнародний договір «як основне джерело міжнародного права відіграє ключову роль у розвитку міждержавного співробітництва по всьому спектру міжнародних відносин як у двосторонньому, так і багатосторонньому форматі» [13].

Іншим важливим аспектом міждержавного співробітництва є необхідність забезпечення колективної безпеки. «Колективна безпека — це порядок міждержавного співробітництва, в якому будь-який акт агресії проти будь-якого з учасників такої системи розцінюється як агресія проти всіх інших учасників».

Іншим важливим аспектом є необхідність забезпечення взаємовигідної економічної взаємодії між державами. При цьому «зовнішньоекономічні зв'язки країни – це ціла сфера, що включає різноманітні форми міжнародного співробітництва з іншими країнами та міжнародними організаціями» [12].

Специфікою міждержавного співробітництва на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин є активна участь міжнародних і транснаціональних організацій, що визначають правила формування та здійснення співробітництва в рамках міжнародного права.

Таким чином, «у сучасних міжнародних відносинах важлива роль належить міжнародним організаціям як одній з організаційно-правових форм

міжнародного (міждержавного) співробітництва». При цьому посилюється роль міжурядових організацій. Таким чином, «інфраструктуру сучасної міжнародної системи формують також міжурядові організації та інші формати багатосторонньої взаємодії держав» [14].

Багатосторонні переговори та багатостороння дипломатія створюють нові можливості, але водночас і труднощі у двосторонньому середовищі. Наприклад, збільшення кількості сторін при обговоренні проблемної ситуації призводить до складнішої загальної структури інтересів, утворення коаліцій, появи провідних держав на переговорних форумах. Крім того, на багатосторонніх переговорах виникає велика кількість процедурних, організаційних та технічних проблем, а саме: необхідність узгодження місця проведення; порядок денний, прийняття рішень і прийняття рішень; і головування на форумах; розміщення делегацій тощо. Все це, у свою чергу, сприяє бюрократизації переговорних процесів [28].

Необхідно відзначити й інші особливості сучасної дипломатії, які зумовлені сучасними тенденціями глобального політичного прогресу. Взаємозалежність світу та глобалізація підвищили значення дипломатії, яка здійснюється на найвищому та найвищому рівнях, оскільки дає можливість «широкого зв'язку» між різними аспектами. Необхідно також враховувати той факт, що угоди, підписані вищими посадовими особами країн, дають додаткові гарантії їх виконання. Крім того, на цих зустрічах глави держав мають можливість оперативно отримати необхідну інформацію «з перших рук» та обмінятися думками.

Крім того, дипломатія на найвищому і найвищому рівнях має зворотну сторону. Перш за все, масштаб прийнятих рішень різко збільшує ступінь відповідальності за них, а, відповідно, і ціну можливої помилки. Особливо гостро ця проблема постає в кризових ситуаціях. Крім того, слід мати на увазі, що якщо домовленості, які були досягнуті на найвищому або високому рівнях, після їх підписання раптом визнають помилковими, відмовитися від них

набагато складніше, ніж від тих, що були підписані аналогічним чином на нижчому рівні [21].

Інша обмеження дипломатії на найвищому та найвищому рівнях полягає в тому, що вона значною мірою визначається особистими антипатіями та симпатіями, і це впливає на зовнішньополітичні рішення. Крім того, слід мати на увазі, що дипломатія на найвищому та найвищому рівнях може бути ефективною лише за умови її належної підготовки. Іншими словами, учасники цих зустрічей можуть бути «заручниками» сподівань громадськості на швидке вирішення проблемної ситуації та робити невиправдані кроки.

Аналіз видів та форм співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями вказує на диференційовані наукові підходи до виділення як функціональних векторів економіко-гуманітарного співробітництва, так і системних підходів до організації такого процесу на основі формування договірної міжнародної бази в форматі договорів про економічне співробітництво, полегшення інвестиційних режимів, гуманітарний обмін.

2. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТРЕНДІВ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС

2.1. Стан торговельного співробітництва України та ЄС

Аналіз видів та форм співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями вказує на потребу аналізу торговельного співробітництва України та ЄС як основи сучасних глобальних економічних відносин. Саме стан торговельного співробітництва України та ЄС є показником важливості економічних процесів на наднаціональному рівні.

Узагальнення передумов та факторів розвитку торгового співробітництва України вказує на потенціал розгляду стану та векторів зовнішньої торгівлі України з розвиненими країнами. Динаміка ВВП країн-торгових партнерів України наведена на рис. 2.1.

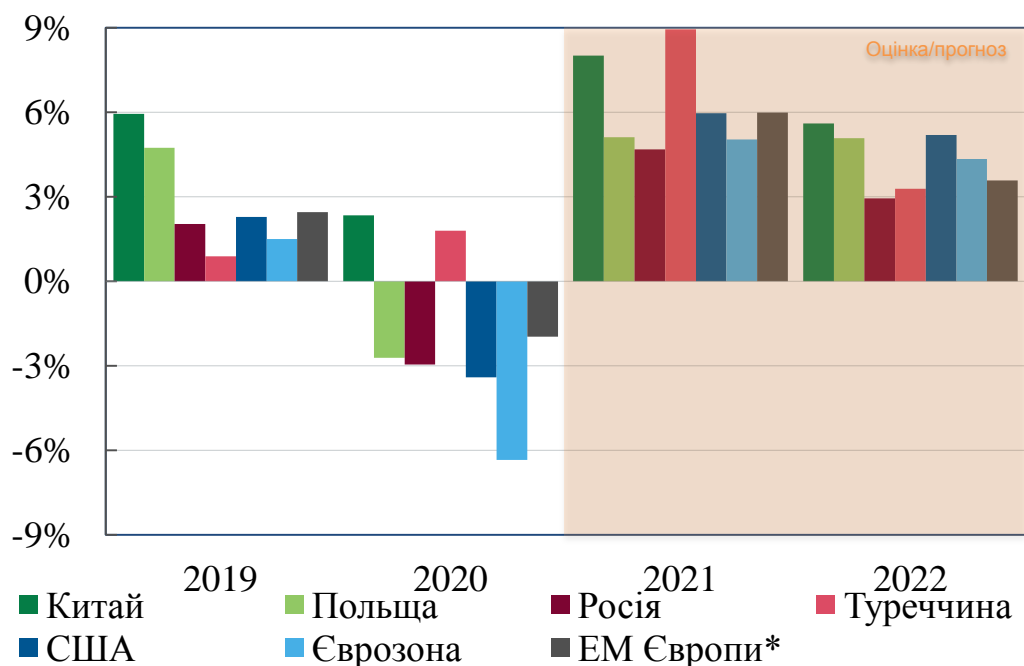

Рис. 2.1. Динаміка ВВП країн-торгових партнерів України, % [34]

Динаміка ВВП країн – основних торгових партнерів України вказує на наявність серед основних векторів торгівлі саме розвинених країн світу – країн ЄС, США, Туреччини, Китаю. Прогноз розвитку ВВП країн – основних торговельних партнерів України вказує на стратегічний потенціал відновлення

даних країн в перспективі. Темпи зростання (зниження) експорту товарів і імпорту товарів України наведено на рис. 2.2-2.3.

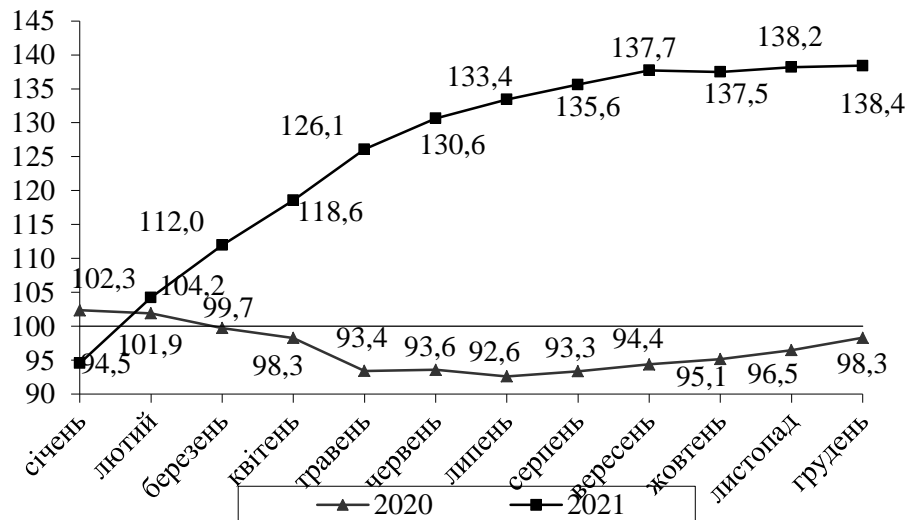

Рис. 2.2. Темпи зростання (зниження) експорту товарів, % [16]

Темпи зростання (зниження) експорту товарів і імпорту товарів України вказують на превалювання відновлення торговельного потенціалу України в 2021р. в порівнянні з 2020 р.

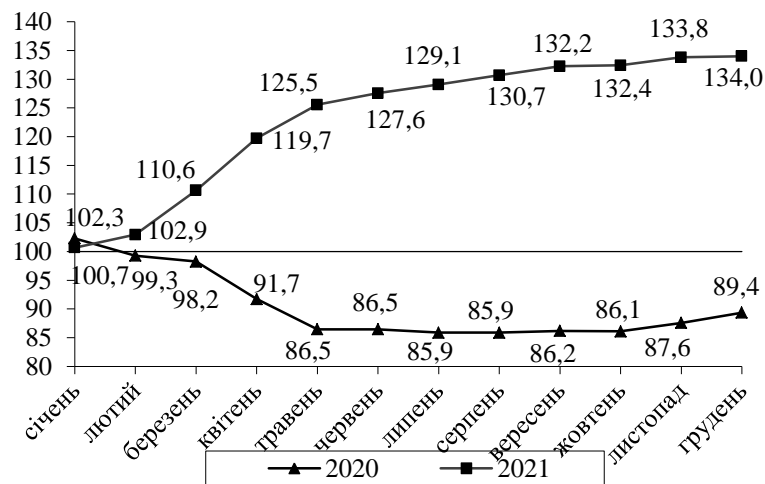

Рис. 2.3. Темпи зростання (зниження) імпорту товарів, % [16]

Превалювання даної торгівлі України та країн ЄС обумовлено, на нашу думку, наступними факторами:

- торговельною спеціалізацією України;
- розвитком продуктивних сил;

- логістичними характеристиками України;
- географічною близькістю України до ЄС та інших розвинених країн;
- наявними дво та багатосторонніми торговельними угодами.

Показники торгівлі товарами України та ЄС в 2017-2021 рр. наведено в табл. 2.1

Таблиця 2.1 - Показники торгівлі товарами України та ЄС в 2017-2021 рр., млрд. дол. США [16]

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення 2021 до 2017, млрд. дол. США	Темп приросту, %
Експорт	43,26	47,33	50,05	49,19	68,09	24,82	57,38
Імпорт	49,61	57,19	60,80	54,34	72,82	23,21	46,79
Сальдо торгівлі товарами	-6,34	-9,85	-10,75	-33,59	-4,73	1,61	-25,46
Експорт до ЄС	17,53	20,16	20,75	18,60	26,79	9,26	52,82
Імпорт з ЄС	20,80	23,22	25,01	23,86	28,95	8,15	39,17
Сальдо торгівлі товарами з ЄС	-3,27	-3,06	-4,26	-5,25	-2,15	1,11	-34,13

Показники торгівлі України та ЄС в 2017-2021 рр. вказують, що торгівля товарами України з країнами світу була стабільно негативною по рівню сальдо (імпорт перевищував експорт), загалом же експорт за період аналізу зріс на 24,82 млрд. дол. США (на 57,38%), а імпорт – на 23,21 млрд. дол. США (на 46,79%), що вказує на зростання торговельного потенціалу України та відновлення її економіки, зокрема, експорт товарів з України до ЄС зріс на 9,26 млрд. дол. США (на 52,82%), а імпорт товарів з ЄС до України збільшився на 8,15 млрд. дол. США (на 39,17%), загалом же торгівлі товарами з ЄС для України було стабільно від’ємним [16].

Роль імпорту, експорту та ЗТО товарами України та ЄС в 2017-2021 рр. наведено на рис. 2.4.

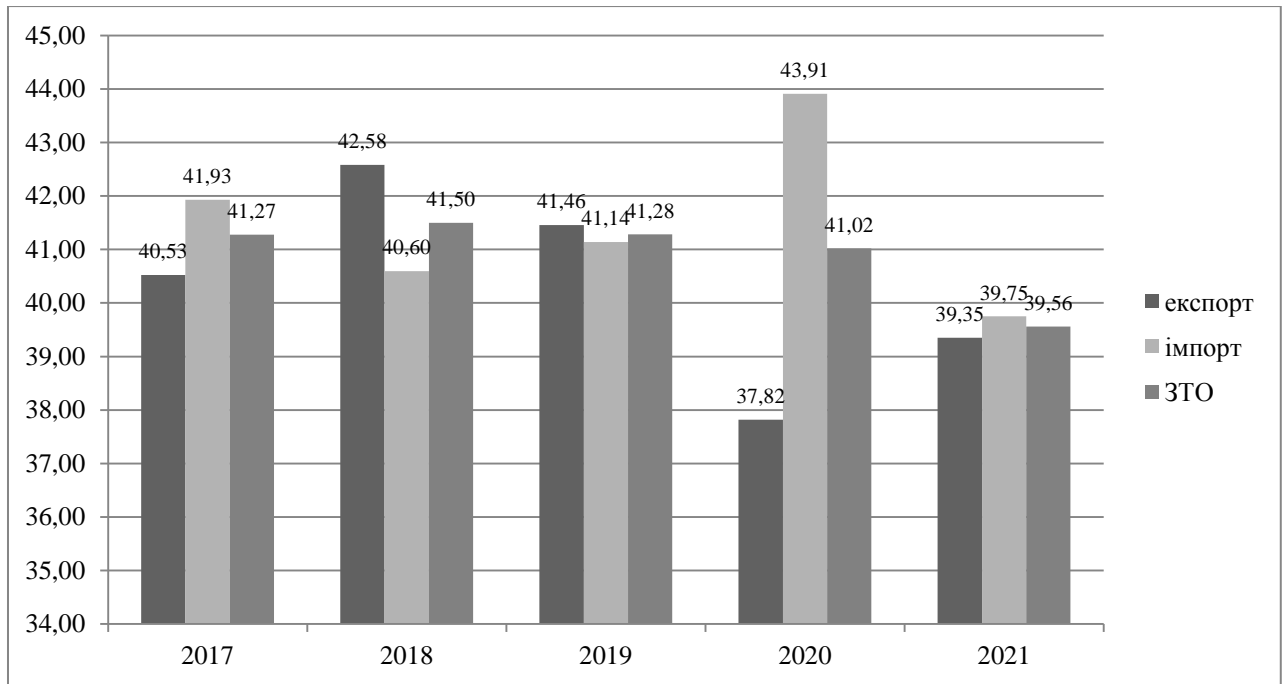

Рис. 2.4. Роль імпорту, експорту та ЗТО товарами України та ЄС в 2017-2021 рр.,% [16]

Роль імпорту, експорту та ЗТО України та ЄС в 2017-2021 рр. вказує на можливість розуміння ЄС як одного з стратегічних партнерів, оскільки експорт, імпорт та ЗТО до ЄС товарів з України коливався в рамках 37-42%. Показники торгівлі послугами України та ЄС в 2017-2021 рр. наведено в табл. 2. 2.

Таблиця 2.2 - Показники торгівлі послугами України та ЄС в 2017-2021 рр., млрд. дол. США [16]

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення 2021 до 2017, млрд. дол. США	Темп приросту, %
Експорт	10,71	11,64	15,63	11,52	13,16	2,44	22,79
Імпорт	5,48	6,31	6,94	5,71	7,59	2,12	38,66
Сальдо торгівлі послугами	5,24	5,33	8,69	5,81	5,56	0,32	6,20
Експорт до ЄС	3,45	3,98	4,47	4,46	4,49	1,04	30,27
Імпорт з ЄС	2,53	3,34	3,73	2,93	3,23	0,70	27,78
Сальдо торгівлі послугами з ЄС	0,92	0,64	0,74	1,53	1,26	0,34	37,11

Показники торгівлі послугами України та ЄС в 2017-2021 рр. мали як і товарами тренд до зростання, зокрема, експорт послуг загалом зріс на 2,44 млрд. дол. США (на 22,79%) та до ЄС на 1,04 млрд. дол. США (на 30,27%), імпорту послуг до України загалом зріс на 2,12 млрд. дол. США (на 38,66%) та з ЄС – на 0,70 млрд. дол. США (на 27,78%), сальдо торгівлі послугами загалом та з ЄС було позитивним [16]. Роль імпорту, експорту та ЗТО послуг України та ЄС в 2017-2021 рр. наведено на рис. 2.5.

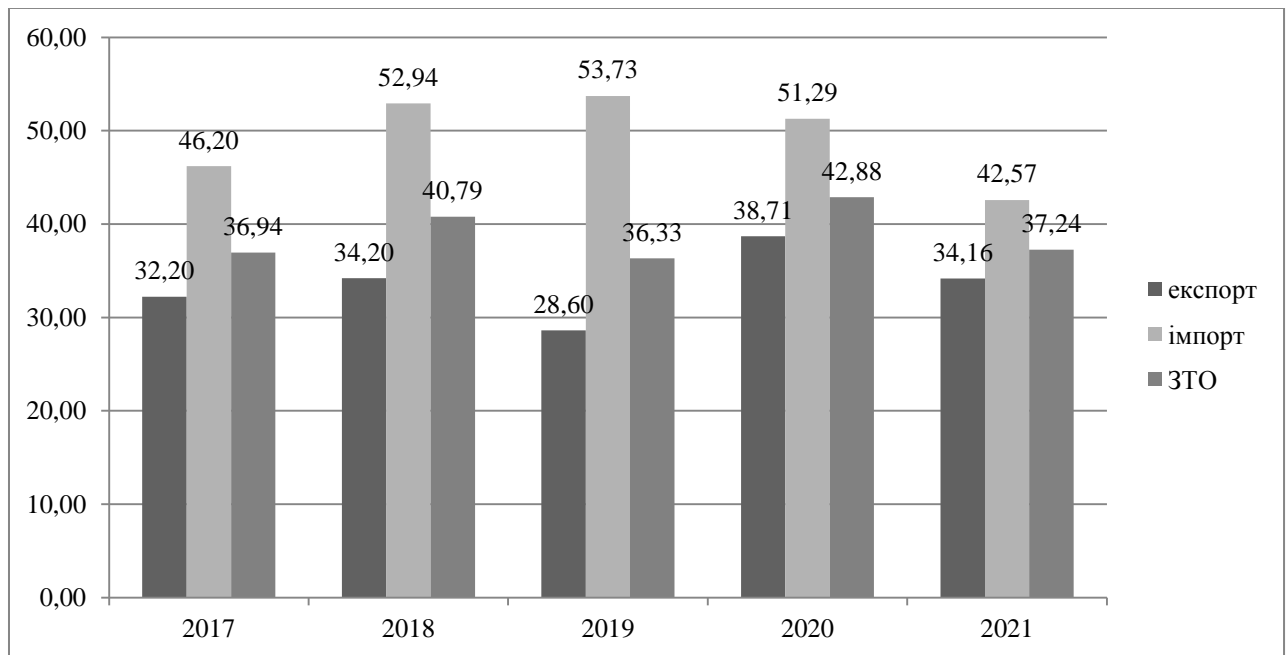

Рис. 2.5. Роль імпорту, експорту та ЗТО послуг України та ЄС в 2017-2021 рр.,% [16]

За показниками імпорту, експорту та ЗТО послуг Україна та ЄС в 2017-2021 рр. були стратегічними партнерами для нашої країни.

Проведений аналіз стану та динаміки розвитку зовнішньої торгівлі України з ЄС вказує на стратегічний характер даних країн як торговельних партнерів, зокрема, обсяги, склад та структура торгівлі мали тренди до зростання, а стан торговельних квот по експорту та імпорту вказував на середній рівень інтеграції України в глобальні торговельні процеси.

Структура експорту товарів за країнами ЄС наведена в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 - Структура експорту товарів за країнами ЄС, млн. дол. США [16]

№	Країни	2019	2020	2021
	ЄС 28	17 107	15 202	23 858
	ЄС 27	16 535	14 616	22 874
1	Республіка Польща	2539	2518	4378
2	Італійська Республіка	2286	1856	3340
3	Федеративна Республіка Німеччина	1769	1497	2278
4	Королівство Нідерландів	1713	1619	2116
5	Королівство Іспанія	1490	1241	1659
6	Румунія	682	787	1204
7	Чеська Республіка	667	607	1104
8	Словацька Республіка	552	355	924
9	Австрійська Республіка	514	519	869
10	Французька Республіка	549	538	846
11	Республіка Болгарія	468	496	807
12	Королівство Бельгія	650	526	614
13	Угорщина	752	490	608
14	Литовська Республіка	395	420	545
15	Португальська Республіка	281	232	331
16	Латвійська Республіка	280	222	271
17	Грецька Республіка	273	178	209
18	Республіка Естонія	110	89	146
19	Королівство Данія	142	95	125
20	Республіка Фінляндія	43	52	105
21	Ірландія	152	94	97
22	Королівство Швеція	59	63	89
23	Республіка Словенія	38	40	75
24	Республіка Кіпр	42	31	47
25	Республіка Хорватія	36	28	43
26	Республіка Мальта	29	7	26
27	Велике Герцогство Люксембург	20	17	16
	<i>Довідково: Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії</i>	572	586	984

Структура експорту товарів за країнами ЄС вказує, що більшість товарів експортувалися до Польщі, Італії та ФРН. Дані три держави формували до 25% обсягу українського експорту до ЄС.

Структура імпорту товарів за країнами ЄС наведена в табл. 2.4. Структура імпорту товарів за країнами ЄС вказує, що провідними імпортерами товарів до України з ЄС були ФРН, Польща та Італія, на які припадало до 35% українського європейського імпорту.

Таблиця 2.4 - Структура імпорту товарів за країнами ЄС, млн. дол. США [16]

№	Країни	2019	2020	2021
	ЄС 28	23 093	22 200	28 049
	ЄС 27	22 339	21 483	26 946
1	Федеративна Республіка Німеччина	5 576	4 956	5 890
2	Республіка Польща	3 725	3 815	4 619
3	Італійська Республіка	1 910	1 988	2 499
4	Французька Республіка	1 611	1 434	1 730
5	Чеська Республіка	1 085	888	1 326
6	Литовська Республіка	1 139	809	1 281
7	Угорщина	894	1 066	1 224
8	Королівство Нідерландів	745	726	979
9	Королівство Іспанія	830	722	958
10	Словацька Республіка	636	1 127	894
11	Австрійська Республіка	597	513	802
12	Королівство Бельгія	525	505	731
13	Королівство Швеція	484	421	717
14	Румунія	514	546	653
15	Грецька Республіка	309	315	495
16	Республіка Болгарія	355	286	394
17	Республіка Фінляндія	254	232	294
18	Республіка Словенія	241	250	284
19	Королівство Данія	247	189	267
20	Ірландія	169	209	231
21	Латвійська Республіка	158	153	196
22	Республіка Естонія	140	176	166
23	Республіка Мальта	5	12	116
24	Португальська Республіка	63	57	75
25	Республіка Хорватія	51	52	67
26	Республіка Кіпр	23	19	38
27	Велике Герцогство Люксембург	53	16	20
	<i>Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії</i>	754	717	1 103

Товарна структура українського експорту до ЄС наведена в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 - Товарна структура українського експорту до ЄС, млн. дол. США

[16]

УКТЗЕД	Найменування груп товарів	2019	2020	2021
	Продовольчі товари та сировина для їх виробництва	7 014	6 121	7 655
10	зернові культури	2 493	1 663	1 935
12	насіння і плоди олійних рослин	1 525	1 144	1 478
15	жири та олія тваринного або рослинного походження	1 464	1 746	2 363
20	продукти переробки овочів, плодів	89	101	88
23	залишки і відходи харчової промисловості	505	458	473
	Мінеральні продукти	2 409	1 865	3 567
	Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	784	777	1 288
	Деревина та вироби з неї	1 070	1 074	1 586
	Промислові вироби	345	374	503
	Чорні й кольорові метали та вироби з них	3 447	2 818	6 224
	Машини та устаткування, транспортні засоби, прилади	1 032	1 081	1 338
84	механічні машини, апарати	441	463	542
85	електричні машини та устаткування	385	370	551
86	залізничні або трамвайні локомотиви	89	134	110

Товарна структура українського експорту до ЄС вказує на переважання продовольчих товарів та сировина для їх виробництва.

Товарна структура українського імпорту з ЄС наведена в табл. 2.6.

Таблиця 2.6 - Товарна структура українського імпорту з ЄС, млн. дол. США

[16]

УКТЗЕД	Найменування груп товарів	2019	2020	2021
	ЄС 27	22 339	21 483	26 946
	Продовольчі товари та сировина для їх виробництва	2 734	3 166	3 757
02	м'ясо та субпродукти	146	148	202
08	їстівні плоди та горіхи	118	130	112
10	зернові культури	118	93	92
21	різні харчові продукти	301	324	386
22	алкогольні і безалкогольні напої	303	335	411
	Мінеральні продукти	2 536	2 013	3 013
	Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	5 602	5 770	7 259
30	фармацевтична продукція	1 479	1 714	2 016
33	ефірні олії та резиноїди, парфумерні, косметичні та туалетні препарати	545	492	566
38	інші продукти хімічної промисловості	812	746	821
39	пластмаси, полімерні матеріали та вироби з них	1 100	1 160	1 565
	Деревина та вироби з неї	762	759	964
	Промислові вироби	716	699	778
	Чорні й кольорові метали та вироби з них	1 225	1 129	1 430
	Машини та устаткування, транспортні засоби, прилади	8 219	7 392	9 146
84	механічні машини, апарати	3 176	2 981	3 820
85	електричні машини та устаткування	1 343	1 265	1 266
87	наземні транспортні засоби	3 134	2 545	3 262

Товарна структура українського імпорту з ЄС вказує, що загалом Україна імпортувала товари з високим рівнем доданої вартості.

Узагальнення торговельного співробітництва України та ЄС вказує на зростання абсолютних та відносних індикаторів торгівлі між ЄС як інтеграційним економічним центром та Україною на основі підписаної угоди про торговельну асоціацію. Проте за окремими країнами та товарними групами стан торговельного співробітництва України та ЄС можна вважати незадовільним, оскільки наявним є фактичне сировинне забезпечення такого співробітництва з боку України та використання ЄС квот та обмежень на

імпорт з України високотехнологічних товарів з великою доданою вартістю, що не стимулює економічне зростання України.

2.2.Окремі аспекти інвестиційного та гуманітарного співробітництва України та ЄС

Узагальнення торговельного співробітництва України та ЄС вказує на можливість розгляду окремих аспектів інвестиційного та гуманітарного співробітництва.

Основні вектори інвестиційного співробітництва України та ЄС:

- рух капіталу у формі прямих та портфельних інвестицій;
- реалізація спільних інвестиційних та інфраструктурних проектів;
- обмін технологіями та НДДКР;
- спільні наукові розробки;
- отримання кредитних коштів від ЄС та його органів за пільговими проектами.

Основні вектори гуманітарного співробітництва України та ЄС:

- отримання гуманітарної допомоги;
- формування освітнього простору;
- науковий обмін;
- обмін технологіями.

Динаміка інвестицій в Україну наведено в табл. 2.7. Динаміка інвестицій в Україну вказує на стале зростання обсягу прямих інвестицій за кордоном, зокрема, методами участі в капіталі; перед прямими іноземними інвесторами; реінвестування доходів.

Таблиця 2.7 - Динаміка інвестицій в Україну, млн. дол. США [16]

	2 017	2 018	2 019	2 020	2021
ПРЯМІ ІНВЕСТИЦІЇ	- 3 446	- 4 859	- 5 175	58	- 6 747
За кордон	281	- 127	842	22	- 198
Інструменти участі в капіталі	8	- 5	652	79	69
Вимоги прямих інвесторів - резидентів до підприємств прямого інвестування - нерезидентів	8	- 5	652	79	69
Боргові інструменти	273	- 122	190	- 57	- 267
Вимоги прямих інвесторів - резидентів до підприємств прямого інвестування - нерезидентів	-	-	- 4	3	12
Зобов'язання прямих інвесторів-резидентів перед підприємствами прямого інвестування - нерезидентами	-	-	-	-	25
Зобов'язання перед сестринськими підприємствами кінцева контролююча материнська компанія-резидент	- 273	122	- 194	60	254
В Україну	3 727	4 732	6 017	- 36	6 549
Інструменти участі в капіталі	3 025	4 069	4 909	272	5 364
Зобов'язання перед прямими іноземними інвесторами	3 025	4 069	4 909	272	5 364
Інструменти участі в капіталі, крім реінвестування доходів	1 535	1 472	1 659	760	1 186
Реінвестування доходів	1 490	2 597	3 250	- 488	4 178
Боргові інструменти	702	663	1 108	- 308	1 185
Вимоги до прямих іноземних інвесторів	226	121	- 27	280	355
кредити	-	-	-	6	11
торгові кредити	226	121	- 27	274	344
Зобов'язання перед прямими іноземними інвесторами	867	405	827	- 21	1 485
кредити	178	254	1 113	6	1 144
торгові кредити	689	151	- 286	- 27	341
Зобов'язання перед сестринськими підприємствами ² кінцева контролююча материнська компанія-нерезидент	61	379	254	- 7	55
кінцева контролююча материнська компанія невідома	47	293	254	- 65	- 57
кінцева контролююча материнська компанія невідома	14	86	0	58	112

Основні іноземні інвестори в Україну наведено на рис. 2.6.

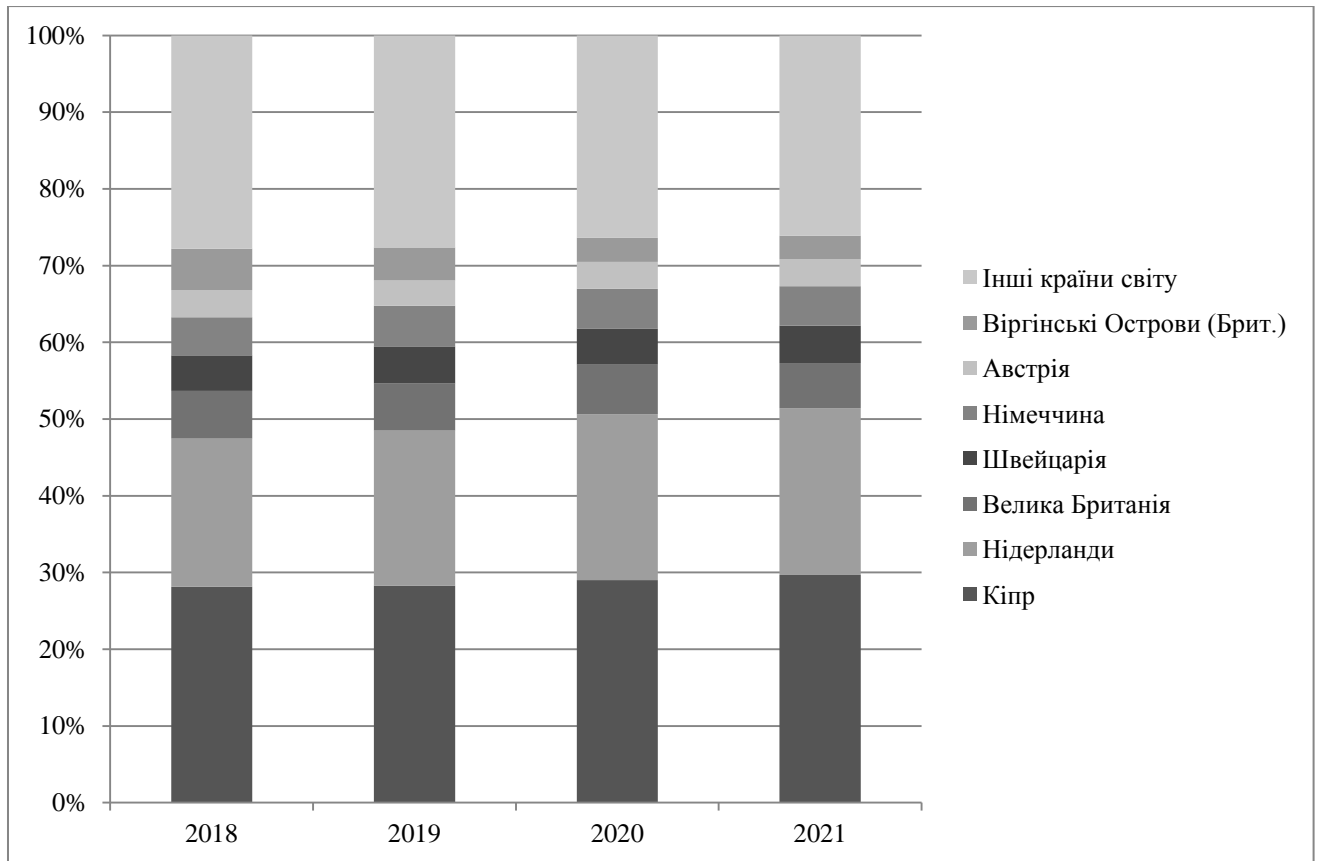

Рис. 2.6. Основні іноземні інвестори в Україну, % [16]

Основні іноземні інвестори в Україну з ЄС – були Австрія, ФРН, Нідерланди, решта країн відносилися до не членів ЄС. Гуманітарна співпраця України та ЄС стосувалася стосовно руху українських мігрантів та туристів в Європі.

Кількість міждержавних мігрантів за віком, статтю та типом місцевості у 2020 році вказує на позитивний міграційний приріст (за даними статистики), оскільки кількість прибулих перевищувала кількість вибулих на понад 7 тис. ос., їх переважна кількість була чоловіками.

Кількість мігрантів за країнами в'їзду-виїзду наведено в табл. 2.8. Кількість міждержавних мігрантів за країнами в'їзду (виїзду) у 2020 році вказує на позитивний приріст робочої сили за всіма напрямками, зокрема, більшість виїзду робочої сили з України припадало на країни Азії та Європи. Найбільше мігрантів в\з ЄС стосувалися руху в Іспанію, Італію, Литву, ФРН, Польщу, що було обумовлено економними факторами.

Таблиця 2.8 - Кількість мігрантів за країнами в'їзду-виїзду у 2020 р., ос.

[16]

	Кількість прибулих	Кількість вибулих	Міграційний приріст (скорочення)
Усього	26 361	19 121	7 240
Країни Європи	8 429	6 276	2 153
Іспанія	104	83	21
Італія	291	100	191
Латвія	77	77	-
Литва	131	442	-311
Німеччина	330	1 279	-949
Польща	546	389	157

Аналіз динаміки процесів міжнародної міграції робочої сили в Україні вказує на зростання потоків відпливу персоналу до країн ЄС, що обумовлено географічною близькістю даного регіону, привабливістю з економічної точки зору, легкістю отримання статусу трудового мігранту та біженця (особливо в умовах військового стану в Україні).

Аналіз окремих аспектів інвестиційного та гуманітарного співробітництва вказує на існування та поглиблення договірної бази між даними суб'єктами стосовно системного розвитку та наближення України за гуманітарними та індикативними показниками до стандартів країн ЄС, окремі держави ЄС є системними інвестиційними донорами для України, а гуманітарне та технологічне співробітництво України та ЄС, особливо в воєнний ас, вказує на досить солідну підтримку як з політичної, так і з військово-технологічної сторони для України.

3. ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ТА АКТИВІЗАЦІЇ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС

3.1. Головні перешкоди для активізації співробітництва України та ЄС

Аналіз окремих аспектів інвестиційного та гуманітарного співробітництва вказує на потребу виявлення перешкод стосовно активізації співробітництва України та ЄС, особливо в воєнний та пост воєнний період.

На нашу думку, сталий негативний торговельний баланс при торгівлі України з ЄС вказує на більшу імпорتنу залежність аніж експортний потенціал, що можна пояснити наступними причинами:

- недосконалістю договірної бази про усунення мит та тарифів для України на ринках ЄС;
- наявністю високого рівня захисту внутрішніх ринків ЄС нетарифними методами, зокрема, сертифікацію, фіто санітарними умовами;
- низьким конкурентним потенціалом українського експорту – конкурентні є лише аграрний сектор (Україна – експортним аграрний гігант), хімічна та окремі галузі машинобудівної промисловості;
- великою залежністю України від енерго ресурсів (є видом стратегічного імпорту) та технічно складного машинобудування.

Проблеми України на європейському ринку робочої сили:

- негативний сталий відтік персоналу закордон;
- більш висока зарплата для робітників закордоном та кращі умови роботи;
- слабкі ділові очікування у молоді в Україні стосовно потенціалу розвитку;
- військовий стан.

Аналіз проблеми і перспективи України на світовому ринку робочої сили вказує на потенційне зростання відтоку робочої сили з країни, в більшій мірі

такі тренди були обумовлені як економічним характером трудової міграції в минулому, так і військово-політичною турбулентністю України в сьогоденні, тому для врівноваження трудового балансу країни актуальним є стабілізація економіки, закінчення війни, стимулювання створення нових робочих місць в Україні.

Обсяги операцій з безготівковою іноземною валютою наведено на рис. 3.1.

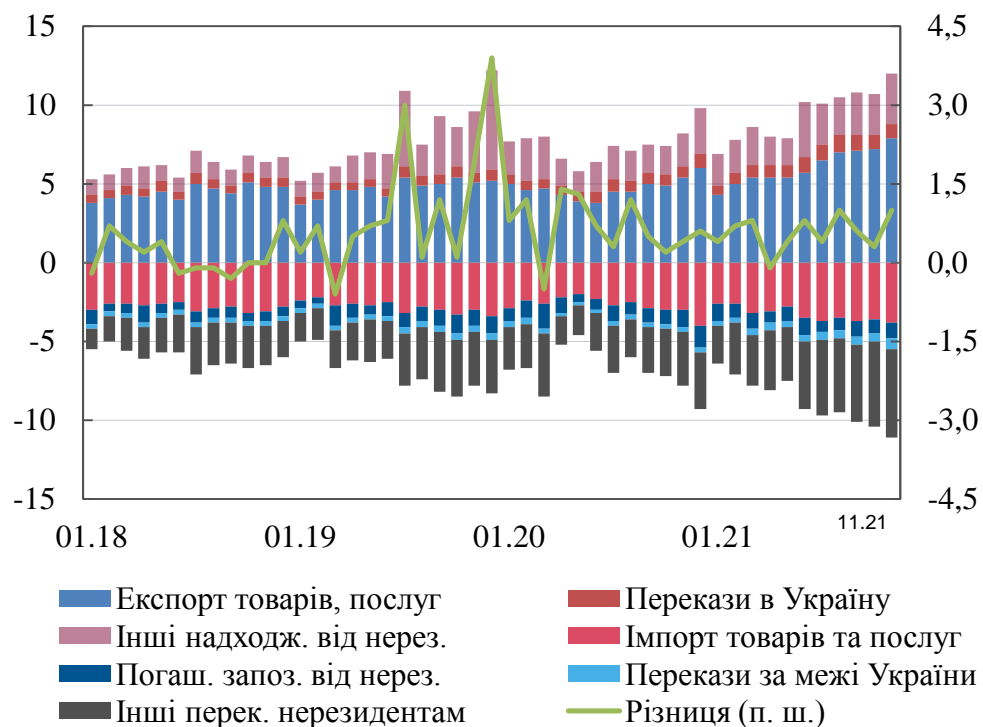

Рис. 3.1. Обсяги операцій з безготівковою іноземною валютою, млрд .дол. США [16]

Обсяги операцій з безготівковою іноземною валютою вказують, що саме транші переказів українських мігрантів в ЄС є важливим елементом стабільності курсу валюти та надходження до України валютних активів.

Виявлення та розгляд перешкод для активізації співробітництва України та ЄС стосовно торговельного, інвестиційного та гуманітарного співробітництва в воєнний та пост воєнний період вказує на потребу подолання корупції в Україні як одного з найбільш стримуючих факторів розвитку відносин, а все факторна підтримка України з боку ЄС вказує на можливість

імплементатії в національне законодавство основних вимог та норм, які дозволять отримати членство в ЄС для країни в стратегічній перспективі, окрему роль відіграють поглиблення відносин з країнами, які не підтримують євроінтеграційні прагнення України (насамперед, Угорщини), що дозволить покращити політичний діалог та усунути наявні протиріччя та проблеми двостороннього характеру.

3.2.Пропозиції стосовно поглиблення співробітництва України та ЄС

Виявлення та розгляд перешкод для активізації співробітництва стосовно торговельного, інвестиційного та гуманітарного співробітництва в воєнний та пост воєнний період вказує на потребу діагностики векторів посилення співробітництва України та ЄС.

Головними векторами для активізації співробітництва стосовно торговельного, інвестиційного та гуманітарного співробітництва в воєнний та пост воєнний період для України та ЄС є:

- підписання угод про додаткову торговельну лібералізацію торгівлі;
- укладання угоди з окремими країнами ЄС стосовно розвитку торгівлі та інвестицій;
- посилення технологічного обміну між ЄС та Україною;
- стимулювання наукового обміну між ЄС та Україною;
- створення умов для повернення українських трудових мігрантів.

Для удосконалення стану торговельних взаємозв'язків між Україною та ЄС, на нашу думку, актуальним є:

- в умовах воєнного стану активізації роботи МЗС по усуненню максимального рівня торговельних бар'єрів для українських товарів на ринках ЄС;

- підписання дво та багатосторонніх угод про узгодження форм та векторів торговельної співпраці;
- просування бренду України та українських товарів на міжнародних ринках та виставках;
- розблокування морських портів для забезпечення нормальної роботи щодо експорту українських товарів;
- переорієнтація з ринків країн, що розвиваються, та країн третього світу на ринки ЄС.

Аналіз проблематики та перспектив торговельних взаємозв'язків між Україною та ЄС вказує на потребу коригування торговельної політики стосовно мінімізації нетарифних торговельних обмежень, що дозволило б наростити конкурентний експортний потенціал України на продовольчих та промислових ринках ЄС.

Перспективи України на світовому ринку робочої сили:

- можливість залучення мігрантів з азійських та африканських країн в рамках розвитку освітнього туризму;
- спрощення умов міграції до України;
- покращення економічної складової життя в країні;
- створення програм працевлаштування робочої сили, що повернулася з трудової міграції з-за кордону.

Наведені пропозиції стосовно поглиблення співробітництва України та ЄС стосовно торговельного, інвестиційного та гуманітарного векторів розвитку вказують на потребу узгодження національного та загального європейського законодавства, наближення України до вимог до країн-ленів ЄС, розвитку технологічного, військового та наукового обміну, що стане основою для синтезу економіки, культури та стратегії поглиблення співробітництва України та ЄС.

ВИСНОВКИ

Узагальнення особливостей та перспектив активізації співробітництва України та ЄС дозволило зробити наступні висновки і пропозиції:

Розгляд поняття та значення співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями вказує, що економічне співробітництво можна трактувати як особливу форму сучасних міжнародних економічних відносин, що охоплює поглиблення економічних відносин між державами на національному та наднаціональному рівнях, дозволяє активізувати торгівлю, обмін технологіями та інноваціями, інвестиційні процеси, гуманітарні обміни. В глобальному вимірі саме співробітництво між державами та інтеграційними об'єднаннями є основою для глобалізації економічних процесів та дозволяє подолати обмеженість ресурсів та локальні економічні кризи.

Аналіз видів та форм співробітництва між державами та інтеграційними об'єднаннями вказує на диференційовані наукові підходи до виділення як функціональних векторів економіко-гуманітарного співробітництва, так і системних підходів до організації такого процесу на основі формування договірної міжнародної бази в форматі договорів про економічне співробітництво, полегшення інвестиційних режимів, гуманітарний обмін.

Узагальнення торговельного співробітництва України та ЄС вказує на зростання абсолютних та відносних індикаторів торгівлі між ЄС як інтеграційним економічним центром та Україною на основі підписаної угоди про торговельну асоціацію. Проте за окремими країнами та товарними групами стан торговельного співробітництва України та ЄС можна вважати незадовільним, оскільки наявним є фактичне сировинне забезпечення такого співробітництва з боку України та використання ЄС квот та обмежень на імпорт з України високотехнологічних товарів з великою доданою вартістю, що не стимулює економічне зростання України.

Аналіз окремих аспектів інвестиційного та гуманітарного співробітництва вказує на існування та поглиблення договірної бази між даними суб'єктами стосовно системного розвитку та наближення України за гуманітарними та індикативними показниками до стандартів країн ЄС, окремі держави ЄС є системними інвестиційними донорами для України, а гуманітарне та технологічне співробітництво України та ЄС, особливо в воєнний час, вказує на досить солідну підтримку як з політичної, так і з військово-технологічної сторони для України.

Виявлення та розгляд перешкод для активізації співробітництва України та ЄС стосовно торговельного, інвестиційного та гуманітарного співробітництва в воєнний та пост воєнний період вказує на потребу подолання корупції в Україні як одного з найбільш стримуючих факторів розвитку відносин, а все факторна підтримка України з боку ЄС вказує на можливість імплементації в національне законодавство основних вимог та норм, які дозволять отримати членство в ЄС для країни в стратегічній перспективі, окрему роль відіграють поглиблення відносин з країнами, які не підтримують євроінтеграційні прагнення України (насамперед, Угорщини), що дозволить покращити політичний діалог та усунути наявні протиріччя та проблеми двостороннього характеру.

Наведені пропозиції стосовно поглиблення співробітництва України та ЄС стосовно торговельного, інвестиційного та гуманітарного векторів розвитку вказують на потребу узгодження національного та загального європейського законодавства, наближення України до вимог до країн-ленів ЄС, розвитку технологічного, військового та наукового обміну, що стане основою для синтезу економіки, культури та стратегії поглиблення співробітництва України та ЄС.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Андрусин Б. І. Імплементация національного законодавства до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: проблеми та перспективи. *Публічне право*. 2019. № 2. С. 150-161.
2. Бабінська О. В. Торговельна інтеграція як інструмент оптимізації співробітництва України з ЄС. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2019. Вип. 2. С. 200-205.
3. Береза В. Правове регулювання співробітництва України з Європейським Союзом в сфері спільної зовнішньої політики та політики безпеки. *Evropský politický a právní diskurz*. 2016. Sv. 3, Vyd. 2. С. 27-32.
4. Бойко З. Геопросторова оцінка торговельно-економічного співробітництва України з країнами Європи. *Часопис соціально-економічної географії*. 2020. Вип. 29. С. 38-49.
5. Гончаренко Н. І. Напрямки вдосконалення політики транскордонного співробітництва України з Євросоюзом у контексті євроінтеграційних спрямувань України. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2013. № 1042, Вип. 1. С. 8-10.
6. Гороть А. Характеристика джерел регіонального співробітництва України в рамках Єврорегіону "Буг". *Історико-правовий часопис*. 2017. № 1. С. 61-67.
7. Дубовіч І. А. Сучасні еколого-економічні проблеми транскордонного співробітництва України та Європейського Союзу у сфері сільського зеленого туризму. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 18(1). С. 158-161.
8. Зовнішня торгівля України: XXI століття: монографія / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Н.О. Іксарова та ін. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 600 с.

9. Зуб С. Особливості партнерства між Україною та Вишеградською групою у контексті підписання Угоди про асоціацію. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2016. Вип. 1. С. 212-219.

10. Кронда О. Ю. Застосування угоди про асоціацію між Україною та європейським союзом у сфері інтелектуальної власності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2018. Вип. 53(1). С. 105-107.

11. Лещук І., Ровенчак І. Географія зовнішньоекономічних зв'язків України та країнами Європейського Союзу. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка*. Серія: Географія, 2018, № 1. С. 45-51.

12. Максименко І. В. Врегулювання криз та конфліктів як інструмент безпекового співробітництва ЄС та України. *Вісник Одеського національного університету*. Соціологія і політичні науки. 2018. Т. 23, Вип. 2. С. 53-68.

13. Міністерство економічного розвитку та торгівлі України. Державна підтримка українського експорту. URL: <http://ukrexport.gov.ua>

14. Мовсесян А. С. Розвиток співробітництва України та ЄС в торгівлі медичними інструментами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Вип. 31. С. 75-83.

15. Олійник Я. Б. Сучасний стан торговельно-економічного співробітництва регіонів України та Республіки Польща. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Географія. 2017. Вип. 1-2. С. 8-15.

16. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

17. Передерій О. С. Інститут антикризового управління у світлі двостороннього співробітництва України та Європейського Союзу. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія : Право. 2016. Вип. 21. С. 28-32.

18. Петров В. Г. Стан імплементації Україною економічної частини Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Часопис Київського університету права. 2017. № 4. С. 304-308.

19. Побоченко Л., Любарцева К. Аналіз торговельно-економічної співпраці України з країнами Європейського Союзу. Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм, 2013, №1 (том 1). С. 37-45.

20. Птащенко О. В. Особливості торговельного співробітництва України в сучасних умовах глобалізації. Бізнес Інформ. 2021. № 4. С. 42-47.

21. Робакова Т. О. Сучасний стан інвестиційно-фінансового співробітництва України та європейського союзу. Економічний вісник університету. 2020. Вип. 46. С. 183-191.

22. Рилач Н. Використання можливостей Угоди про асоціацію між Україною та ЄС для інтеграції в Європейський дослідницький простір. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини. 2018. Вип. 1-2. С. 43-49.

23. Резніков В. В. Результативність реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції в контексті виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Теорія та практика державного управління. 2020. Вип. 1. С. 240-244.

24. Рудік О. М. Інституційне забезпечення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Аспекти публічного управління. 2014. № 9-10. С. 5-11.

25. Саракуца М. О. Створення системи моніторингу та контролю за державною допомогою в Україні у зв'язку з підписанням угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Правова держава. 2020. № 37. С. 159-168

26. Серікова О. М. Соціально-економічні наслідки угоди про асоціацію між Україною та ЄС для машинобудування. Економічний аналіз. 2017. Т. 27, № 4. С. 91-99.

27. Сторожчук В. М. Реалізація тарифного регулювання в межах угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Економічний аналіз. 2016. Т. 23, № 1. С. 88-97.

28. Тарасова І. І. Аналіз торговельно-економічного співробітництва України та ЄС: проблеми та напрямки оптимізації. Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки. 2013. № 11. С. 206-212.

29. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Верховна Рада України, http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

30. Федоренко К., Поляков Л., Козій І. Військово-технічне співробітництво між Україною та ЄС. “Громадський моніторинг співпраці України та ЄС у безпековій сфері”, Інститут Євро-Атлантичного співробітництва, 2019р., <http://www.ieac.org.ua/public/item/96-hromadskyi-monitorynh-spiivpratsiukrainy-ta-yes-u-bezpekovii-sferi-policy-paper>

31. Черномаз П. О. Трансформація структури зовнішньої торгівлі України у зв'язку з підписанням угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2017. Вип. 6. С. 82-88.

32. Щербина І. М. Інноваційне середовище в механізмі розвитку воєнно-економічного співробітництва України з іноземними державами. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. 2021. Вип. 1. С. 51-54.

33. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/australia_en

34. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2021-roku> (дата звернення 1.05. 2022 р.).

35. <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 1.05. 2022 р.).

36. <https://www.wto.org/> (дата звернення 1.05. 2022 р.).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС за 2021 рік

	Експорт/ <i>Exports</i>		Імпорт/ <i>Imports</i>		Сальдо/ <i>Balance</i>
	тис.дол. США/ <i>thsd.USD</i>	у % до 2020/ <i>in</i> % to 2020	тис.дол. США/ <i>thsd.USD</i>	у % до 2020/ <i>in</i> % to 2020	
Усього	26794664,7	149,4	28946051,8	125,2	- 2151387,1
у тому числі					
Австрія	915193,3	157,8	859716,7	153,6	55476,6
Бельгія	659185,9	117,5	752131,6	142,9	-92945,7
Болгарія	835270,9	163,3	542026,5	187,0	293244,4
Греція	212785,1	119,0	495592,7	156,3	-282807,6
Данія	285816,4	131,8	304264,1	137,7	-18447,7
Естонія	169040,7	154,0	169845,7	95,6	-805,0
Ірландія	97882,3	103,7	231402,8	110,6	-133520,5
Іспанія	1676863,1	134,1	975788,3	132,7	701074,9
Італія	3469264,2	179,9	2675079,4	125,7	794184,9
Кіпр	47441,0	149,1	38039,1	200,1	9401,9
Латвія	288747,9	125,9	210385,9	132,4	78362,1
Литва	577288,9	133,8	1290792,6	158,7	-713503,7
Люксембург	15743,2	90,4	20285,6	118,5	-4542,4
Мальта	30209,6	341,3	116047,5	825,6	-85837,9
Нідерланди	2262575,1	125,5	1012047,4	134,8	1250527,8
					-
Німеччина	2866732,3	138,4	6283955,5	117,7	3417223,2
Польща	5227551,3	159,7	4958835,0	119,8	268716,3
Португалія	341202,1	145,8	88770,2	130,2	252431,9
Румунія	1543654,7	142,8	796373,0	116,7	747281,7
Словаччина	999359,8	223,7	923042,9	80,7	76316,9
Словенія	75524,5	187,5	287626,4	113,5	-212101,9
Угорщина	1622168,1	128,4	1570583,7	112,2	51584,4
Фінляндія	110813,2	203,2	306052,1	122,8	-195238,9
Франція	896483,2	151,3	1764685,1	120,2	-868201,9
Хорватія	45742,3	154,6	67369,3	127,5	-21627,0
Чехія	1414558,4	171,2	1480670,4	154,0	-66112,0
Швеція	107567,1	148,3	724607,1	169,3	-617040,1

Продовження Додатку А

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС за 2020 рік

	Експорт/ <i>Exports</i>		Імпорт/ <i>Imports</i> ₂		Сальдо/ <i>Balance</i>
	тис.дол. США/ <i>thsd.USD</i>	у % до 2019/ <i>in</i> % to 2019	тис.дол. США/ <i>thsd.USD</i>	у % до 2019/ <i>in</i> % to 2019	
Усього	18604909,9	89,7	23859713,0	95,4	-5254803,1
у тому числі					
Австрія	579988,3	96,9	559737,2	85,2	20251,1
Бельгія	560930,3	82,4	526390,3	95,8	34540,0
Болгарія	511502,7	106,1	289909,3	63,1	221593,4
Греція	178809,9	65,2	317007,7	101,7	-138197,8
Данія	216888,6	85,2	220915,4	80,6	-4026,8
Естонія	109748,0	78,5	177570,2	123,0	-67822,2
Ірландія	94365,8	61,6	209304,8	123,4	-114939,0
Іспанія	1250213,7	83,3	735137,4	87,1	515076,3
Італія	1928906,3	79,7	2128733,9	102,6	-199827,6
Кіпр	31820,8	73,9	19005,6	82,0	12815,2
Латвія	229426,4	76,5	158959,8	95,5	70466,6
Литва	431448,5	105,0	813405,6	71,1	-381957,1
Люксембург	17423,1	86,3	17117,1	32,2	306,0
Мальта	8851,6	21,4	14056,2	269,3	-5204,6
Нідерланди	1802205,9	97,5	750840,0	98,1	1051365,9
					-
Німеччина	2071739,4	86,9	5339677,7	89,2	3267938,3
Польща	3272683,1	99,3	4140911,8	100,8	-868228,7
Португалія	233971,3	82,9	68191,1	91,2	165780,2
Румунія	1080954,2	107,5	682434,6	105,7	398519,6
Словаччина	446759,5	63,0	1143401,5	175,4	-696642,0
Словенія	40280,9	103,4	253442,4	103,4	-213161,5
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	666851,9	106,2	734243,8	95,4	-67391,9
Угорщина	1263810,4	80,9	1399536,4	111,9	-135726,0
Фінляндія	54540,1	118,1	249228,5	90,5	-194688,4
Франція	592395,2	99,3	1467709,5	88,8	-875314,3
Хорватія	29593,1	79,6	52845,2	100,6	-23252,1
Чехія	826278,3	89,7	961721,3	82,5	-135443,0
Швеція	72522,5	94,1	428096,8	87,5	-355574,3

Продовження Додатку А

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС за 2019 рік

	Експорт		Імпорт ²		Сальдо
	тис.дол. США	у % до 2018	тис.дол. США	у % до 2018	
Усього³	20750741,6	102,9	25012187,7	107,7	-4261446,1
у тому числі					
Австрія	598319,5	108,2	657000,3	108,1	-58680,8
Бельгія	680704,4	112,8	549463,0	99,2	131241,3
Болгарія	482168,2	93,8	459341,9	177,1	22826,3
Греція	274211,5	98,0	311635,1	115,2	-37423,6
Данія	254684,7	101,9	274188,2	99,5	-19503,5
Естонія	139859,9	92,0	144388,1	150,7	-4528,1
Ірландія	153235,2	197,7	169564,7	117,9	-16329,5
Іспанія	1500801,3	109,6	844213,8	132,6	656587,5
Італія	2418875,4	92,0	2074753,7	102,1	344121,7
Кіпр	43043,5	106,6	23165,0	101,6	19878,5
Латвія	300080,9	101,9	166467,0	109,4	133613,9
Литва	410796,4	119,9	1144499,2	130,2	-733702,8
Люксембург	20179,0	276,8	53130,7	64,5	-32951,7
Мальта	41427,2	63,1	5220,0	78,6	36207,3
Нідерланди	1848424,7	115,3	765085,6	98,5	1083339,1
Німеччина	2383003,1	107,9	5986873,6	100,1	-3603870,5
Польща	3295846,6	101,2	4109083,2	112,8	-813236,7
Португалія	282174,2	114,2	74806,3	121,5	207367,9
Румунія	1005591,3	107,8	645529,3	126,3	360062,0
Словаччина	709620,1	82,1	651805,4	123,9	57814,7
Словенія	38945,3	116,9	245038,8	128,6	-206093,5
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	628087,7	107,5	769910,5	86,3	-141822,8
Угорщина	1562809,4	94,9	1251100,5	99,3	311708,9
Фінляндія	46178,7	57,3	275264,6	84,4	-229085,9
Франція	596505,8	110,9	1652665,3	111,6	-1056159,5
Хорватія	37197,4	106,2	52505,4	113,0	-15308,0
Чехія	920901,6	104,9	1165526,6	112,6	-244625,0
Швеція	77068,7	109,8	489042,0	105,1	-411973,2

Продовження Додатку А

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС у 2018 році

	Експорт		Імпорт ²		Сальдо
	тис.дол. США	у % до 2017	тис.дол. США	у % до 2017	
Усього³	20157012,7	115,0	23216495,4	111,6	-3059482,7
у тому числі					
Австрія	553191,6	103,4	607884,1	125,5	-54692,5
Бельгія	603521,1	132,3	553841,2	105,9	49679,9
Болгарія	513862,3	119,5	259422,0	136,6	254440,3
Велика Британія	584229,9	121,7	892120,1	111,7	-307890,1
Греція	279900,7	142,2	270459,0	110,7	9441,6
Данія	249974,8	131,9	275633,4	141,1	-25658,6
Естонія	152061,5	114,3	95790,9	114,7	56270,6
Ірландія	77508,5	140,2	143826,1	126,3	-66317,6
Іспанія	1369890,1	108,7	636756,2	110,0	733133,9
Італія	2628763,8	106,5	2033022,5	125,1	595741,3
Кіпр	40363,9	50,7	22806,1	111,1	17557,7
Латвія	294422,5	137,8	152139,3	105,4	142283,2
Литва	342714,8	91,6	879136,2	129,3	-536421,4
Люксембург	7289,8	99,9	82408,3	131,3	-75118,5
Мальта	65682,5	99,2	6642,8	76,3	59039,7
Нідерланди	1603531,1	95,7	776491,0	120,6	827040,0
Німеччина	2208355,5	125,9	5983348,8	109,9	-3774993,3
Польща	3257248,5	119,6	3641921,5	105,4	-384673,0
Португалія	247046,4	93,5	61580,7	104,0	185465,7
Румунія	932648,6	110,8	511105,4	111,6	421543,2
Словаччина	863926,4	131,7	525879,4	103,4	338047,0
Словенія	33306,2	114,1	190509,9	109,6	-157203,7
Угорщина	1646045,9	124,1	1260239,9	109,4	385806,1
Фінляндія	80642,8	102,3	326187,7	128,8	-245544,9
Франція	537647,1	128,3	1480571,5	94,7	-942924,4
Хорватія	35010,5	144,8	46453,3	149,1	-11442,7
Чехія	878035,7	122,8	1034786,6	119,0	-156750,9
Швеція	70190,2	90,7	465479,2	107,4	-395289,0